

BESTIERD

Joost Golsteyn

Bestierd

Brave New Books
Amsterdam 2015

www.golsteynart.nl

Bestierd

Copyright © Joost Golsteyn 2015

Omslagontwerp Image Sign Wijhe

Afbeelding omslag © Joost Golsteyn

ISBN: 9789402134100

*“Want uit meer bestaat dit leven niet dan uit avonturen met een
Olifant”*

- Prof. dr. Q. Groot-Zwaeflinck

Inhoud

Een soort rituele handeling

9

Wyspianski

18

Destiny

33

Een kroeg die niet meer bestaat

43

Rechte vogels

66

De weg der gestorven kunstenaars

91

De vier pijlers van Matisse

120

Een mensgeworden wesp

141

Slotakkoord

160

Een soort rituele handeling

Arend toont zijn nek.

De huisarts fronst zijn wenkbrauwen en vraagt: “Hoe lang loopt u hier al mee rond, mijnheer Van Bohemen?”

“Al heel wat maanden, en het wil maar niet weggaan. Uw collega noemde het eczeem, maar alle zalfjes die ik ertegen kreeg, bleken slechts symptoombestrijding.”

“Het lijkt me verstandig u door te verwijzen naar een dermatoloog, mijnheer Van Bohemen. De verwijsbrief zal morgen op uw deurmat liggen. U kunt over een week of zes bij een specialist in het ziekenhuis terecht.”

Dit betekent, bedenkt Arend, dat hij voor het nieuwe jaar niet meer geholpen zal worden. Met een huidaandoening de kerst in, vooruit dan maar.

Een magere roze olifant op tientallen meters hoge, spichtige spillebeentjes, met een magere slurf, spreekt hem in een woestijn toe vanuit de verte, maar toch dichtbij genoeg om een beangstigende indruk te maken. De naakte Arend wordt verzengd door de zon, terwijl dit Daliaanse schepsel, met de stem die bij een kerstman hoort, zijn zinderende belofte doet. Het krampachtig vastgehouden crucifix is uit Arends vingers in het zand gevallen:

Mijnheer Van Bohemen, luister aandachtig. Om bepaalde redenen hebt u brandende uitslag in uw nek. De komende kerstdagen krijgt u de kans om te genezen. U zult aan een aantal voorwaarden moeten voldoen. Luister goed...

De woorden galmen door de woestijn.

...Wanneer u zowel op kerstavond als op de avond van eerste kerstdag en die van tweede kerstdag met geconcentreerde toewijding door uw kunstboeken bladert, zittend op uw kamer, dan zal de eerste stap naar genezing gezet zijn. De volgende voorwaarde voor het verdwijnen van uw vervelende huidaandoening, ligt besloten in het drinken van een speciaal kerstbier, en wel zo snel mogelijk na de voltrekking van iedere bezinning op de kunst. U zult zonder onderbrekingen bij kaarslicht vol bewustzijn een 'Delirium Christmas' moeten verorberen, driemaal dus, wilt u dat uw uitslag verdwijnt...

De olifant maakt krachtige golfbewegingen met zijn slurf.

Arend droomt dit in de nacht van de tweeëntwintigste op de drieëntwintigste december, liggend in zijn eigen bed in Nijmegen. Om een uur of vier maakt de hitte van de zon plaats voor het duister van zijn kamer. Wat een droom. Beklemmend maar geweldig. Profetisch en bezwerend. Wat zei dat dier precies? Hij besluit het op te schrijven. Op de tast doet hij het licht aan en nog enigszins bevend van de droomsfeer vindt hij pen en papier. Kerstdagen... genezen... Delirium Christmas bij kaarslicht... driemaal kunstboeken, eenmaal kerstavond, eenmaal op de avond van eerste kerstdag, eenmaal op die van tweede kerstdag... luister aandachtig. Hij heeft aandachtig geluisterd, want hij herinnert zich goed wat de roze olifant gezegd heeft.

De volgende ochtend, de ochtend van de drieëntwintigste december, ontwaakt hij, en het eerste wat hij doet, is zijn nek inspecteren. Rood is die, geïnfecteerd en schrijnend. Maar hij kan misschien genezen, denkt hij. Nooit geschoten is altijd mis. Morgen moet de eerste van de drie rituele handelingen plaatsvinden. Ik heb nog ruim de gelegenheid om ergens 'Delirium Christmas' vandaan te toveren, die witte flesjes met fleurige etiketten en rood zilverpapier rond de bottleneck,

weet hij. Drie roze olifantjes trekken de slee van de Kerstman voort door het heelal. De voorste draagt een kerstmuts. 10 % alcohol. Arend haalt ze bij de drankwinkel aan de Daalseweg. Door de aanschaf van het bier een stuk rijker, fietst hij daarna hoopvol en goed geluimd terug naar zijn woning.

Het besluit om kerst dit jaar in zijn eentje te vieren, was gevallen naar aanleiding van enkele aanvaringen met zijn familie en als gevolg van de infectie in zijn nek. Hij voelde zich daardoor niet prettig in het bijzijn van anderen. Hij had besloten in zijn schulp te kruipen en de feestdagen als donkere wolken over zich heen te laten trekken.

De flessen met het louterende bier staan een dag te wachten in de koelkast als Arend de eerste er uithaalt. Hij ontsteekt wat kaarsjes en zet de drie olifantjes die het spits zullen afbijten, op een bijzettafeltje. Er is niet veel kunstlectuur in huis dus hij zal ook uit zijn eigen fantasie moeten putten om er goed mee bezig te zijn. Hij moest geconcentreerd zijn, dat zei de olifant in de droom. Dat betekent oude herinneringen ophalen. Herinneringen aan artistieke ervaringen. Die heeft hij genoeg, daar ligt het niet aan. Televisie kijken is uit den boze, want wat hij dan ziet, zal zijn innerlijk verstoren en zijn concentratie belemmeren. Maar goed, hij doet het dus, hij bladert, zittend op zijn bed, het boek van uitgeverij Taschen door dat gewijd is aan de legendarische Salvador Dalí, ondanks dat hem dit is opgedragen door een overdreven geproportioneerde olifant in een woestijn. Hij studeert, bewondert, kijkt en raakt even in de ban van de kunst als hij zich enkele exposities van gestorven meesters herinnert. Arend kijkt vredig naar het witte flesje bier, dat al die tijd geduldig heeft gewacht en herinnert zich dat hij het kerstbier zo snel mogelijk na de bezinning moet opdrinken. En zo gebeurt het dat even later het eerste flesje in alle rust aan zijn

lippen staat, wanneer totaal onverwachts de deurbel door zijn huis klinkt. Wat krijgen we nou? Wie belt er nu op Kerst-avond aan mijn deur, en bovendien om kwart voor twaalf? Dit komt zeer slecht uit. Het louteringsritueel mag niet onderbroken worden, maar aan de andere kant wil Arend van Bohemen graag weten wie er heeft aangebeld. In een flits bevindt hij zich weer even in de woestijn en hij staakt het drinken niet, hij besluit door te drinken tot er geen druppel meer over is. De plechtigheid moet worden afgerond. Hij kan het zich niet permitteren om tussen de bedrijven door even naar de deur te lopen. Arend doet dit pas zodra hij de alcohol goed heeft laten bezinken en er met volle aandacht bij heeft stilgestaan wat het eerste deel van de rite voor hem betekent. Deze ene kans op genezing moet hij aangrijpen. Het gist stijgt naar zijn hoofd en de olifanten stijgen op. Wanneer hij bij de voordeur komt, is er natuurlijk niemand meer te bekennen. Waarom is er eigenlijk maar één keer aangebeld? Een wel-denkend persoon probeert het altijd nogmaals, nadat op het eerste schellen van de bel geen reactie is gevolgd, overpeinst hij.

Eerste kerstdag heeft hij zich voorgesteld al lezend door te brengen, in een van zijn favoriete dichtbundels. Hij heeft goed ontbeten en geluncht en gaat zitten op zijn bank. Op het moment dat hij zo'n anderhalf uur non-stop heeft gelezen, nou ja zo goed als non-stop, want hij is één keer naar het toilet gegaan, wordt hij in zijn meditatie – zo noemt hij het lezen van verzen en het hier en daar uit zijn hoofd leren ervan – gestoord. De bel gaat. Opengeklapt en met de rug naar boven legt hij de bundel op het bijzettafeltje. Hij schiet in zijn sloffen om naar de deur te lopen. Een collectant. Vreemde dag om met een collectebus langs de huizen te gaan. Arend

doneert een euro, met in zijn achterhoofd het bijgelovige idee, dat zijn louteringsproces wellicht niet succesvol zal verlopen, wanneer hij niets zou geven. De vrouw dankt hem hartelijk, wenst hem nog een fijne kerst en een “goed uiteinde” en vertrekt naar de volgende voordeur. Arend kijkt haar nog even na. Zij zal het toch niet geweest zijn, die gisteravond laat nog heeft aangebeld? Nee, dat lijkt me zeer onwaarschijnlijk, collecteren tegen middernacht. Is het dan een vriend geweest? Een familielid? Maar dan had die toch even van tevoren de telefoon kunnen pakken? Hij gaat naar binnen en nestelt zich weer op de bank met zijn bundel gedichten. Voor het avondeten leest hij nog een poosje in een roman en dan zet hij de lasagne in de magnetron, die er na een kwartier uit mag. Tijdens het weglepelen van het eten, bladert hij door de televisiegids. Niets bijzonders of belangwekkends. Bovendien zou alles zijn concentratie dwarsbomen voor de tweede bezinning op schilderkunst. De avond van eerste kerstdag, hoe ruim mag hij deze zinsnede uit zijn droom interpreteren? Mag hij bijvoorbeeld al tegen zevenen beginnen, zodat hij de rest van de avond rustig zijn gang kan gaan met andere dingen of moet het echt in de wat latere uurtjes van de avond gebeuren, zodat hij er de hele tijd gespannen naar toe moet leven? Hij weet het niet zeker, maar hij gokt op het laatste, die latere uurtjes hebben meer magie in zich, meer helende kracht. Het zijn de intiemere stonden van het etmaal en daarmee zijn ze bij uitstek geschikt voor genezingen. Als er maar niet iemand aanbelt, net terwijl hij bezig is. Of eigenlijk nog erger, bedenkt hij: stel dat er iemand langskomt vlak voordat ik aan het ritueel beginnen wil. Die moet ik dan ruim voor twaalfen de deur uitgooien, wil het proces niet in duigen vallen. Verklaar dat maar eens als gastheer. Het lijkt Arend het beste om niemand binnen te laten alvorens hij de laatste

druppel 'Delirium Christmas' naar binnen heeft gewerkt. Dat doet hem er aan denken de tweede fles uit de koelkast te halen en op het bijzettafeltje te plaatsen, zodat het bier vast op temperatuur kan komen.

Als het zover is, zet hij een muziekje op en pakt een biografie van Vincent van Gogh van de plank. Het gaat hem wat natuurlijker af dan de avond ervoor. Hij concentreert zich op de tekst en de afbeeldingen en raakt geïnspireerd. Na een half uur, meer kan het niet genoemd worden, neemt hij een warme douche en steekt zich in zijn pyjama. Het is tien over elf. Het licht van de kaarsjes flakkert over de witte fles bier. De olifantjes lijken te dansen. Hij reikt naar het bier en neemt het tot zich in één moeite door. Op kerstavond was het minder lekker. Dit bevalt stukken beter. Arend voelt zich er goed bij dat de opdrachten van de roze olifant nu voor twee derde vervuld zijn. Na een aantal minuten waagt hij het om met behulp van een spiegel zij nek eens te controleren. Nadat hij zijn kraag opzij heeft geschoven, kan hij de geïnfecteerde plekken inspecteren. Er kan niet gezegd worden dat er enige verbetering is opgetreden vergeleken met twee dagen geleden, maar Arend gaat er van uit dat het voltooien van de gehele kunstmissie het beloofde resultaat zal hebben. Hoopvol bergt hij de spiegel weer op en maakt zich gereed om naar bed te gaan. De kaarsjes blaast hij uit, het flesje 'Delirium Christmas' zet hij in de keuken op de grond bij het andere glas dat de glasbak in gaat, naast het flesje van gisteren. In de af en toe zoemende koelkast wacht het derde shot.

Midden in de nacht wordt hij uit zijn dromen gerukt door de deurbel. Hij kijkt even in het donker om zich heen om vast te stellen waar hij is. Zijn wekkerradio biedt houvast: hij ligt in bed. Omdat de realiteit maar half tot hem doordringt, draait hij zich om en slaapt verder. De volgende ochtend is Arend

om tien uur totaal uitgeslapen. Op zijn nachtkastje ligt pen en papier. Er staat iets gekrabbeld, maar hij kan zich niet herinneren die nacht zelf iets te hebben neergeschreven. Hij leest:

Droom Niet vergeten.

flesjes Del. Chr.

niet in glasbak!

Anders mislukt alles

In de keuken pakt hij de flesjes van de vloer en plaatst ze in de vensterbank van de woonkamer tussen een plant en een leeg fotolijstje. Hij kijkt naar buiten en ziet dat het prachtig wandelweer is. Zijn winterjas hangt in de gang. Erheen lopend herinnert hij zich dat hij die nacht gedroomd heeft. Er werd aangebeeld. Was dat wel een droom? De deurbel begint een eigen leven te leiden, zo lijkt het wel. Maar er was ook een droom over de flesjes bier. Een verbale droom, want Arend herinnert zich geen beelden. Van de manende stem echter weet hij nog dat het dezelfde was als die in de woestijn: de stem van de olifant, maar dan zonder de resonantie van het uitgestrekte landschap.

Terwijl hij zijn buitendeur op slot draait, ziet hij in de sneeuw een aantal voetafdrukken, die niet van hemzelf kunnen zijn. De sporen zijn niet erg vers, want er ligt al weer een laagje nieuwe sneeuw in. Iemand was hier dus voor de laatste sneeuwval. Dat kan midden in de nacht zijn geweest. Arend recht zijn rug en kijkt monter de straat in. Geen mens te bekennen. Langs de Waal laat hij zijn gedachten de vrije loop. De rivier moet aardig koud zijn, denkt hij. Hij waagt zich niet aan de rand van de kade, bang om uit te glijden en in het winterse water terecht te komen. Vanavond moet ik nog één keer een kunstschilder bestuderen en na het bier zou het afgelopen moeten zijn met die nek. Bijna slaat hij een kruis

om tot God te bidden dat die roze olifant uit de woestijn echt is en dat de drievoudige missie werkelijk het gewenste effect heeft, maar hij bedenkt zich. Hij is geen gelovige en beschouwt bidden als schijnheilig. En dat wil hij niet zijn. Arend doet zijn kraag omhoog en wandelt verder. Hij ziet de spoorbrug waar hij vele malen als passagier overheen is gegaan, Nijmegen begroetend of juist gedag zeggend. De kou begint hem langzaamaan parten te spelen en dwingt hem tot het kiezen van een route die niet al te veel tijd in beslag neemt. Dat wil zeggen rechtsomkeert bij Grandcafé Riva en weer de Waalbrug onderdoor naar huis. Arend is wel uitgewaaid en fris als hij zijn voordeur weer open doet. Op de deurmat ligt een flyertje. In het Engels geschreven. Hij hangt de jas op en maakt het zichzelf behaaglijk bij de centrale verwarming in de keuken. Daar kijkt hij even in de koelkast. Het bier staat er nog, de avond afwachtend om gedronken te worden. Op de bank in de woonkamer begint hij vol rust het bedrukte stuk glanzend papier te bekijken, dat niet al te veel woorden bevat, maar Arend wel aan het denken zet:

The purifying force of love on a daily basis

By prof. dr. I. Wyspiansky, Catholic University of Krakau, Poland

Love is known to be a strong source of happiness. Love also contains a tremendous amount of healing power. Not all of us know how to reach that source or to use and benefit that power. Therefore we (Lovestream Incorporated Europe) recommend everyone who feels unloved, hurt or somehow powerless or sick to dial the following number and experience the helping hand of Lovestream.

06 – 1 112 36 98

De tekst is afgedrukt op een achtergrond vol tuinbloemen. Arend weet niet waarom zijn armen en handen na het lezen

gedurende enige tijd blijven beven. Het telefoonnummer lokt, maar hij wil pas bellen wanneer de opdrachten van de roze olifant vervuld zijn. Misschien is hij dan niet eens meer op een of andere manier zonder kracht of ziek, toch verwacht hij dat hij zich nog relatief ongeliefd zal voelen en een helpende hand goed van pas kan komen.

De namiddag en de avond kabbelen voorbij. Na zijn sobere broodmaaltijd heeft Arend het laatste flesje Delirium klaargezet op het bijzettafeltje. Hij krijgt het er warm van, omdat hij voelt dat een mogelijke genezing nabij is. Om tien over half tien laat hij alle gedachten los die niet te maken hebben met het louteringsproces. De telefoon niet opnemen, neemt hij zich voor. Niet reageren op de deurbel. Onverstoorbaar op zijn doel af, de nacht in en de volgende ochtend kijken of de huidirritatie tot het verleden behoort. In tegenstelling tot de tweede keer beleeft hij niet veel plezier bij de kunstbeschuwing. Hoewel de belofte van de loutering, die volgens de olifant uit zijn droom op handen is, hem in een gejaagde roes brengt. Om vijf over elf opent hij in zijn badjas gehuld het derde witte bierflesje. Zodra deze leeg is, klinken er sleebellen in zijn hoofd maar voor het overige doet het bier hem niet in opvallend hogere sferen verkeren. De werking lijkt tamelijk matig. Goed, dit moet het dus zijn. Gelukkig is hij niet in zijn handelingen gestoord. Slapen en de volgende ochtend de nek inspecteren.

Zijn nek is nog wel even rood als voorheen, maar het schroeiende gevoel is weg. Arend vindt dit een goed teken. Hij kan natuurlijk ook niet verwachten dat de kwaal in zijn geheel als sneeuw voor de zon verdwijnt. Ook al heeft de olifant genezing beloofd, Arend wil er niet van uitgaan dat tijdens het proces van die genezing alle regels waaraan het menselijk lichaam gewoonlijk gebonden is wanneer bijvoorbeeld een wond of een aandoening geneest, zomaar van tafel kunnen worden geveegd. Dat zou een wonder zijn, voor hem iets zeer onwaarschijns. In heilzame telefoonnummers gelooft hij evenmin. Wyspianski. Hij kent die naam ergens van, hetgeen de neiging doet opwellen het nummer te draaien. Hij geeft toe aan deze stimulus en gaat met de telefoon op de bank zitten.

Een kerstmanachtige stem klinkt hem tegemoet alsof al overduidelijk in de sterren te lezen heeft gestaan dat Arend hoe dan ook zou bellen. De man die opneemt, begint joviaal maar streng van wal te steken zonder dat Arend ook maar een ogenblik de gelegenheid wordt gegeven om zichzelf te introduceren als Arend van Bohemen.

Ik ben het, de roze olifant van Dalí, inmiddels gelukkig grijs geworden, omdat het eerste deel van uw missie er op zit. Het nuttigen van het kerstbier was slechts uw eerste beproeving. U droomt nu niet, hoewel het voor u verwarrend moet zijn om een telefoongesprek te moeten voeren met een olifant. Op het oude Poolse bankbiljet van 10.000 złoty staat een afbeelding van de kunstzinnige academicus Wyspianski, ooit jammerlijk gestorven aan een geslachtsziekte, maar dat terzijde, in de gedaante van Wyspianski zal ik u ontmoeten. Het hele verhaal van